

PEER A PRAČKA – *PEER GYNT* BALETU NÁRODNÍHO DIVADLA MORAVSKOSLEZSKÉHO V OSTRAVĚ

Benjamin Paschalski

8. června 2025

Geografická poloha Polska má své nezanedbatelné výhody. Ano, už Józef Piłsudski si stěžoval na to, že svět mezi velmocemi je zlověstný a že „sedíme na dvou židlích a nevíme, z které spadneme jako první“. Avšak s ohledem na kulturní výdobytky dnešní doby nabízí širokou škálu zajímavých příležitostí. Žijete-li ve Varšavě, můžete se během pár hodin dostat do Berlína stejně jako do východních spolkových zemí. Na opačné straně je Litva. Na jihu zase Slovensko. A relativně blízko je i Česká republika, kde mají nesmírně bohatou kulturní nabídku v Brně, Olomouci, samozřejmě v Praze, a hned u hranic – v Ostravě. Tento průmyslový uzel má skutečně co nabídnout, přičemž prim tu hraje Národní divadlo moravskoslezské. Každou sezónu si nedokážu odepřít návštěvu tohoto divadla, neboť obdivuji práci šéfky baletu Lenky Dřímlové, která vede soubor baletu s nadšením a odhodláním. Nejenže sestavila a vytvarovala mezinárodní a dobře sehraný ansámbl, ale především oceňuji její vyváženou dramaturgii. Její repertoár je neotřelý a vždy vyvažuje klasiku se současným tancem. Pracoval zde Krzysztof Pastor, Justin Peck, Giorgio Madia, Jiří Pokorný nebo Youri Vámos. Mám toto místo rád a fascinuje mě, jakým způsobem se v malém městě tvoří neotřelý baletní svět. V této sezóně byl ke spolupráci pozván Jeroen Verbruggen, belgický choreograf současného tance, umělec s výrazným – nutno dodat – alternativním tanečním rukopisem. Má svůj vlastní svět vyprávění a nutno uznat, že umí vystavět fungující narativní balet. A to je v dnešní době velká výzva. V Ostravě se pustil do dramatu Henrika Ibsena a skladeb Edvarda Griega a vytvořil svou vlastní vizi *Peera Gynta*. Ve světě tance to znamená hodit rukavici, neboť na jevištích dominuje téměř ikonická verze Edwarda Cluga, která okouzluje diváky prakticky po celé Evropě. *Peer Gynt* se objevil i na repertoáru Polského národního baletu začátkem letošní sezóny a sklidil značný potlesk. Stručný a srozumitelný příběh, vynikající tanec, nezapomenutelná scéna s trolly, a také humor – například dětské letadýlko, se kterým lze po vhození mince imaginárně vzlétnout do oblak. V jejich případě to byla cesta do Maroka, orientálního světa, a jiná dobrodružství. Clug je vynikající choreograf, jehož svébytný rukopis se promítá do podmanivého tance

V Ostravě se Jeroen Verbruggen vydal svou vlastní, originální cestou. Vytvořil příběh, který je díky souznění scénické a taneční složky skvělou podívanou. Jde o komplementární naraci, ze které vane zima severu, chlad lidského osudu, ale také naděje v druhého člověka. Kdo je Peer Gynt? To je pro inscenační tým vždy oříšek. Choreograf v něm vidí podivína, chlapce žijícího ve vlastním světě – světě bludů, představ. Scénu zakrývá obrovská plachta. Nejspíš jde o plátna či prostěradla. Vytvářejí izolovaný prostor. Na proscénium vstupuje titulní hrdina v košili a kraťasech. Je to chlapec, který v tomto scénickém prvku vidí stíny – to, co má ve vlastní hlavě. To, co je v něm, a také to, co může zažít a poté skutečně prožít. Je to svět mezi realitou a fantazií. Peerů je sedm a tento počet má své opodstatnění. Ztělesňují totiž emocionální stavy hrdiny, případně nejednoznačnost schizofrenika: je nepolepšitelný ve vztahu s matkou Ase, svedený na svatbě přátel, ztracený mezi milenci, je únoscem, trollovaný ve scéně s trolly, zamilovaný a bezejmenný. Navzájem se prolínají, vytvářejí pavučinu vztahů a vazeb. Je to velmi zajímavý postup, který se v několika scénách projevuje společnými choreografiemi tanečníků. Hrdina podniká cestu do vlastního já, do světa snů a naplněných tužeb. Na této cestě však potřebuje ženy, průvodkyně na své pouti. Není proto náhoda, že choreograf volí podtitul: „Jsme odrazem lidí, které v životě potkáváme.“ A sedm hrdinů potkává různé dívky, které se stávají jejich štěstím i trápením. Jedna z nich se však stává smyslem Peerova života.

Je to Solvejg, která má podobu tanečnice a zpěvačky. S ní je neodmyslitelně spjata pračka. Ano, může se to zdát komické stejně jako Dáma s polenem ze seriálu *Twin Peaks*, ale má to své opodstatnění. Na jedné straně buben pračky může symbolizovat chlapcovy pokřivené myšlenky, ale smysl praní spočívá v neustálé podpoře, pomoci. Je to také kámen, tíha, která je atributem Solvejžina života. Ona je Peerovým vykoupením a věčně čekající láskou, která nakonec stejně zůstane sama, přestože se k ní Peer vrátí. V zelených šatech je jako jarní radost ve světě zahaleném do bílé zimy, která pokrývá scénu. Ostatní postavy – nevěsta, dcera krále trollů, žena z Orientu a samozřejmě matka – jsou epizodními zastaveními, neboť pouze jedna čeká jako věrná milenka na vysněného partnera. Balet vypovídá o cestě plné neustálých proměn, o hledání sebe sama, o zápase s myšlenkami, o návratu k počátku a k tomu, co radí srdce. Balet je únikem, fantazií, snem – vždyť právě „iluze je to, co nás láká“.

Představení se odehrává ve členěném prostoru ohraničeném zrcadly. Ta vytvářejí iluzi multiplikace postav i světa kolem. Stejně jako je na scéně sedm Peerů i okolní svět se jakoby rozmnožuje a roste. V tomto prostoru se objevuje velká bílá hora z šatů a látek, která slouží také jako pomyslná opona. Navíc je strop orámován dvěma světelnými kruhy, které nádherně vykreslují tajemný prostor orientální části představení. Chátrající bílý domek je místem matčiny smrti*. Inscenace nabízí mnoho sugestivních scénografických prvků z dílny Wolfganga Menardiho. Dalším trumfem jsou kostýmy polské návrhářky Natalii Kitamikado, která vytvořila zcela odlišný pohled na svět. Nejde jen o Peerův chlapecký oděv, Solvejžiny zelené šaty, ale i o promyšlené kostýmy trollů, jež připomínají skřítky, či o oboustranné mužsko-ženské kostýmy svatebních hostů. Jde o dotvoření vize celé inscenace, v níž výtvarná složka hraje mimořádně důležitou roli.

Avšak nejdůležitější je tanec. Ten je ohromující. Verbruggenova technika je nesmírně intenzivní, náročná, akrobatická, a vyčerpávající. Inscenační záměr, kdy se titulní postavy prolínají, vyžaduje vysokou zdatnost a sólisté svůj úkol plní dokonale. Některé sekvence jsou vyloženě silové. Mezi nimi vyniká scéna Barnabyho Jamese Packhama* a Nikolase Sotiriou se Stvírou v podání Hannah Lukey. Výkon je neuvěřitelný, choreografie připomíná až cirkusovou akrobacii. Zcela odlišnou atmosféru má scéna s Anitrou (Rita Pires), kráskou z jihu. Šestice Peerů s ní tančí vášnivý, okouzující tanec plný zvedaček, změn pozic a působivých figur. Králem večera však zůstává Peer Zamilovaný – Gene David Goodman. Ve druhé části představení patří scéna jemu. Je rozechvělý mezi světem poznávaných prožitků a cestou k věčné lásce. Jeho výkon je podmanivý, silové sekvence ohromující. Jeho partnerkou není jen Solvejg, sólistka baletu Shino Sarukado, ale také estonská mezzosopranistka Kadi Jurgens. Její pěvecký part je precizní, zároveň je součástí děje. Je stínem, duší věčné milenky. Podobnou roli má i sbor, který v první části zpívá na proscénium a ve druhé se stává pohybovým pozadím finální scény.

Umělce doprovází místní orchestr pod taktovkou nizozemského dirigenta Sandera Teepea. Zní nesmírně čistě, decentně, je ideálním hudebním podkladem pro choreografický příběh. A ještě jeden polský prvek. V roli Matky Ase vystoupila Natalia Adamska, naše krajanka dlouhá léta spojená s ostravskou scénou. Skvěle ztvárnila matčinu bolest, práci i smrt. Povedený by nejen její epizodní výstup v roli matky, ale také výkon ve skupinových scénách. Nelze totiž opomenout fakt, že na inscenaci pracuje celý baletní soubor, pro který je typická výborná sešranost, kompozice a jasné pochopení choreografovy vize, jež vypráví o věčné pouti mužů, kteří doufají v lásku žen, ale i o jejich osamění, protože víra v lásku možná nemá smysl. Anebo snad láska neexistuje vůbec?

Bylo to mé první živé setkání s tvorbou Jeroena Verbruggena. Jeho citlivost, jasná forma vyjádření, sugestivnost i technika, kterou dokázal předat tanečníkům, ve mně zanechaly hluboký dojem. A tanečníci se do tohoto provedení vrhli s plným nasazením. Stálo to za to! Je to zdařilý balet. Scénické vyprávění o tajemství mužské duše a touze milovat ve světě plném

chladu, který jako láva pokrývá krajinu. Zajímavý večer plný nevšednosti, ale především originálního tance.

Peer Gynt, Edvard Grieg, choreografie: Jeroen Verbruggen, balet Národního divadla moravskoslezského v Ostravě, premiéra: květen 2025

*Poznámka editora – některé informace o struktuře díla, které autor v textu uvádí, se plně neshodují se skutečností

Jedná se o překlad originální recenze Benjamina Paschalskeho v polském jazyce, zdroj <https://benjaminpaschalski.pl/2025/06/08/peer-i-pralka-peer-gynt-balet-narodni-divadlo-moravskoslezske-w-ostrowie/>

Překlad Chat GPT, Patryk Zamojski, Soňa Horsinková

Korektura Ondřej Nádvorník